

FƏRHAD ƏSGƏROV (RAMİZOĞLU),
Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin və
Azərbaycan Jurnalistlər Birliyinin üzvü

(hekayələr)

ÇIXIŞ YOLU TÜKƏNƏNDƏ

Gözəl bir yaz səhəri idi. Baharın öz yerini yay fəslinə "güzəştə" getməsinə az qalırdı. Hər tərəf gül-çiçəyə bürünmüşdü. Necə deyirlər, gül gülü, bülbül bülbülü çağırırdı. İstirahət mərkəzinin həyətində bir qələbəlik hökm sürürdü. Cavanlar, qocalar, qadınlar, kişilər deyib-gülür, şənlənirdilər. İstirahət etmək imkanı tapmış insanlar xoşbəxtliyin dadını çıxarmağa çalışırdılar. İstirahət mərkəzində hər kəsin bir məşğuliyyət növü vardı: nisbətən yaşlı insanlar geniş həyətyanı sahədə gəzir, söhbət edirdilər. Cavanlar isə nahar qabağı boş vaxtlarını fəvri verməmək üçün istirahət mərkəzinin tennis və trenajor zallarında məşğul olurdular. Burada voleybol və basketbol həvəskarları üçün də meydançalar vardı. Bu meydançalarda da gənclərin səsi aləmi başına götürmüşdü.

İstirahətçilərin böyük hissəsi isə istirahət mərkəzini əhatə edən, müxtəlif quşların cəhcəhi bürümüş, böyüklü-xırdalı bəzək ağacları və gül kolları ilə örtülmüş, müxtəlif çiçəklərin bihüşedici ətri yayılmış geniş parkda söhbətləşərək gəzirdi. Kölgəliklərdə qoyulmuş yaraşlıq skamyalarda əyləşərək şirin-şirin söhbət edən gənc cütlüklərə də rast gəlmək olurdu. Bir sözlə, bu saatlar hərənin öz işinin ardında olduğu vaxt idi.

Nahar fasiləsinə az qalırdı. İstirahət mərkəzinin çoxsaylı sakinləri yavaş-yavaş yeməxananın qarşısına toplaşırdılar. Ləzzətli yeməklərin ətri nahar zalının açıq pəncərəsindən həyəətə yayılırdı.

Açığını deyim ki, həm yeməxananın, həm də ümumiyyətlə istirahət mərkəzinin daxili guşələri çölündən, yəni həyətdən bir az fərqli idi. Yeməkləri demirəm, mətbəxin daha yaxşı vəziyyətdə olmasını istədim. Bəzi yuyulmamış qazanlar, ərzaq qutuları və kisələri çirkli və səliqəsiz şəkildə küncələrdə qalaqlanmışdı. Kirli xalalar və digər geyim əşyaları bir kisenin içinə dürtülmüşdü. Soruşsan, o saat deyəcəkdilər ki, elə təzəcə yığılıb və elə bu gün gəlib aparacaqlar. Amma bu səliqəsizlik xeyli müddətdir ki, mövcud idi. Belə hal isə hamının bildiyi kimi, müxtəlif gəmiricilərin və həşəratların "əl-qol açması" üçün münbit şərait yaradır.

...Yemək zalını qab-qacaq səsi, çəngəl-bıçaq cingiltisi bürümüşdü. Hamı iştahla yeməyini yeyirdi. Hökm sürən ab-havadan hiss etmək olurdu ki, bu dəfəki yeməklərin də dadı istirahətçilərin ürəyincədir. Azərbaycan əhalisinin özünəməxsus ağız dadı olduğunu, hər yeməyi bəyənənmək xüsusiyyətini kim bilir ki?..

...və birdən naharın şirin, daha doğrusu iş-tahlı vaxtında masaların birinin arxasında təşviş yarandı. Təşviş getdikcə uğultuya, sonra isə açıq narazılığa çevrilməyə başladı. Hamı yeməyinə ara verdi. İstirahətçilər nə baş verdiyini, hansı olayın meydana çıxdığını bilməsələr də, təşvişin səbəbini öyrənmək marağı güc gəldiyindən və sonra da hadisələrin necə inkişaf edəcəyinin, nə ilə nəticələncəyinin şahidinə çevrilmək arzusu ilə gərginliyin gedişatını izləməyə başladılar.

Təşvişə isə bir istirahətçinin "birinci" yeməyinin - borşunun içindən siçan çıxması iddiası səbəb olmuşdu...

...bütün dövr və quruluşlarda iaşə obyektlərində vəzifə ierarxiyası belə qurulub: müəssisənin sahibi, baş aşpaz, ayrı-ayrı yeməklər üzrə aşpaz (yəni, birinci yeməklər - sulu, ikinci yeməklər - quru), kababçı, xörək-paylayanlar, qabyuyanlar, xadimələr və s. Bu heyətin say tərkibi iaşə müəssisəsinin əhatə dairəsindən, yəni müştərisinin sayından asılı olaraq artar, yaxud da azala bilər. Haqqında söhbət açdığımız istirahət mərkəzi isə daha iri müəssisə sayıldığından heyəti də böyük idi. Burada direktor (əgər tibbi xidmət də göstərilirsə baş həkim), baş aşpaz, aşpazlar və öndə sadalanan digər personal. Təbii ki, hərə öz sahəsinə, lap konkret desək, özünün bişirib hasilə gətirdiyi yeməyə cavabdehdir. Konkret olaraq bəhs etdiyimiz bu məsələdə borşu bişirib ərsəyə gətirən sırası aşpaz həmin bu siçan məsələsinə aydınlıq gətirməyə borcludur və təqsiri varsa, dövlətin qanununda nəzərdə tutulan cəzaya layiq görülməlidir.

...Təşvişə düşən iaşə xidməti personalı tez borşu bişirən aşpazı tapıb gətirdi. Bəstə boyu, yekə başı, daim irişən çöhrəsi, yağlı sifəti olan, əynində əzik-üzük aşpaz yarımxaleti gəzdiren tökmərək birisini təsəvvürünüze gətirin. Təsvir etdiyim əndama yaraşmayan cəld hərəkətlərini, sürətli addımlarını da gəlin həmin mənzərənin üstünə. Bax, belə bir adamın ildırım sürəti ilə təşviş qaldıran adam istiqamətində hərəkətini də göz önündə can-

landırın.

-Hə, nə olub? Nə məsələdir? - deyə, aşpaz istirahətçiyə çatar-çatmaz gülər üzlə ona müraciət etdi.

-Əşi, necə yəni nə olub? - Əsəbdən sifəti qızarmış, gözləri hədəqəsindən çırtlayan, boşqabından siçan çıxan şəxs cavab verdi. - Bu nə siçandır axı, mənim boşqabımda? İndi burada epidemiyaya yayılsa, hamı xəstələnsə sən və səndən də böyüklər canınızı hara qoyacaqsınız?!

İstirahətçini saxlamaq olmurdu. Hamının yavaş-yavaş hadisələrin mərkəzinə - aşpazla istirahətçinin mübahisəsinin kulminasiya nöqtəsinə çatmaq ərəfəsində olduğu yerə tərəf yaxınlaşdığını görən aşpaz, hətta boşqabdakının əsl siçan olduğuna şübhə etməsə də, sakit görünürdü. Sanki bütün bunların ona heç bir aidiyyəti yox imiş kimi gül-gülə ona yaxınlaşmaqda olan camaata tərəf çevrildi.

-Ay camaat, bu adam bunamı siçan deyir? - Sonra da, mizin üstündən cəld bir hərəkətlə qapdığı qaşıqla boşqabdakı bişmiş siçanı götürüb ağına qoydu və böyük iştahla yedi. - Yəni, siz də görmədiniz ki, bu ətin damarlı, dadlı bir hissəsi idi. Axı, buna görə belə təşvişə düşməyinə dəyərmə? Heç narahat olmayın, öyləşib naharınıza davam edin. Bizdə hər şey sanitariya qaydalarına uyğundur və hər şey nəzarət altındadır.

Vəssalam! Daha heç bir dəlil-sübut yox! Dəlil-sübut aşpazın mədəsində! O da ki, hazırda həzm prosesi ərəfəsindədir.

İstirahətçilər yavaş-yavaş öz yerlərinə qayıtdılar və yeməyə davam etdilər. Həm də axı, boşqabdakının həqiqətən də siçan olub-olmadığını onların heç biri görməmişdi.

Aşpaz düşünürəkmi, yoxsa sövqi-təbii şəkildə etdiyi bu hərəkətinə özü də heyran qalmışdı. Adi vaxt milyon da versəydilər o, bu hərəkəti etməzdi. Necə yəni? Siçanı da gözgörəsi yemək olar? Heç vaxt belə hərəkətə yol verməzdi. Bu hərəkəti etmək axı, haradan onun ağına gəldi.

Eyni zamanda, demək olmazdı ki, boşqa-

bından siçan çıxanın indiki halı onu düşündürmürdü. Düşündürürdü. Axı, aşpaz yaxşı dərk edirdi ki, həmin adam bunun siçan olduğuna yüz faiz əmindir. Elə aşpazın özü kimi... Bəs, aşpaz neyləməliydi? Bütün istirahət mərkəzinin taleyini qoymalı idi yan üstə?!

İkili düşüncələr aşpazı narahat etməmiş deyildi: görəsən indi o, hansı vəziyyətdədir? Əsl həqiqəti - boşqabdakının siçan olduğunu yalnız onların ikisi bilir. Bu, nə qədər arzuedilməz olsa da, təəssüf ki, belədir. Odur ki, bir qədər utancaq formada da olsa ona təklif etdi:

-Bəlkə, sizin üçün başqa xörək gətirim?

Əhvalatın belə sonuclanmasından, hadisələrin bu cür inkişafından şoka düşən istirahətçi daha yemək istəmədiyini bildirdi.

Bir az öndə də qeyd etdiyim kimi, olayın ən düzünü yalnız iki nəfər bilirdi. Çünki onların hər ikisi boşqabdakı siçanı öz gözləri ilə görmüşdü. Lakin eyni zamanda onların hər ikisi də ortadakı sübut-dəlilin birdəfəlik məhv olduğunu yaxşı bildiyindən səs-küyün kəsilib sakitliyin bərpa olunmasına üstünlük verdi.

Boşqabından siçan çıxmış istirahətçi bütün bunların tez qurtarmasını, hər şeyin tez unudulmasını istədiyindən yeməxanadan çıxıb bağın dərinliklərinə tərəf getdi.

Aşpazın iş kefi sonradan pozuldu. Öz rolunu nə qədər sərrast, nə qədər ustalıqla oynamışdısa, bir o qədər də enerji sərf etmişdi. Həm də bu məsələnin direktorun bilməsi qorxusu da üstəlik... Beyni avtomat kimi işləyirdi. "Əşi, bu siçan haradan peyda oldu, axı? Bu qədər artıq-urtuq şey olan mətbəxdə siçan da olar, hələ bir dinazavr da... Neçə dəfə deyilib ki, mətbəxdə səliqə-sahman yaradın. Baxan var ki?... Siçanın şüuru yoxdur ki... Yəqin ki, qazan qızmamış tullanıb düşüb içinə. Sonra da yavaş-yavaş o söz..."

Saatlar keçsə də aşpaz özünə gələ bilmirdi. Bu xəbərin yayılacağı perspektivi onu bərk narahat edirdi. İstirahət mərkəzinin rəhbərliyi işə mütləq xəbər tutacaqdı: axı,

xidmət personalı arasında müdiriyyətin "rəğbətini" qazanmaq istəyənlər az deyildi. Onlar əlüstü bu xəbəri rəhbərliyə çatdıracaqdılar. Bəs, bu işə müdiriyyətin münasibəti necə olacaqdı? "Bu basabasda baş aşpaz da deyir ki, get, ərizəni yaz, indidən özünə başqa iş tap! Yəqin ki, işimlə vidalaşmalı olacağam". Bu fikirlər aşpazı bərk narahat edirdi. İşsizliyin hökm sürdüyü indiki vaxtda gül kimi işini itirmək qorxusu ona dinclik vermirdi...

Həmin gün axşamadək heç bir xəbər çıxmamışdı. Belə qeyri-müəyyənlik aşpazı daha da üzürdü. Heç olmasa müdir onu çağıraraq danlayaydı, söyəydi, hətta döyəydi. Onu qorxudan bu idi ki, müdir çağıraraq "şələ-küləni yığışdır, buradan get!" deyəcək. Bəs, onda?!

Gecəni narahat yatan aşpaz səhər istirahət mərkəzinə gələndə kimi dedilər ki, səni müdir çağırır. Ürəyi uçuna-uçuna kabinetin qapısını açar-açmaz müdirin gülümsəyən çöhrəsini görüb gözlərinə inanmadı. Müdir mehribanlıqla ona oturmaq üçün yer göstərdi.

-Dünənki hərəkətini çox bəyəndim! - deyərək müdir birbaşa sözə başladı. - Böyük qəhrəmanlıq göstərmisən, afərin! Mənə danışblar, belə hərəkət heç mənim də ağıma gəlməzdi. İstirahət mərkəzimizi böyük bəladan qurtarmısan. Buna görə sənə böyük mükafat düşür. Sonra işə əvvəlcədən hazırlanmış və möhürlənmiş bir kağızı ona uzatdı.

-Səni baş aşpaz təyin edirəm. Bu da sənənin əmrin, - dedi. - Ancaq bir məni başa sal görürəm, siçanı yemək haradan ağına gəldi?

-Müdir sağ olsun, - deyərək bir qədər ürək-lənmiş aşpaz cavab verdi. - Bəzi çətin anlarda, heç bir çıxış yolu qalmayanda adamın başına dahiyənə fikirlər gəlir.

Müdir gülməyini güclə saxlayıb ona getməsi üçün işarə verdi.

Əlində baş aşpaz vəzifəsinə təyinat əmri tutan aşpaz kabinetdən çıxdı. Qeyri-adi vəziyyətdə idi. Onun nə sevinməyə, nə də kədərlənməyə halı qalmışdı...